

ELS ARQUITECTES DEL SEGLE XIX A LA PROVINCIA DE GIRONA: BRU BARNOYA I XIBERTA

(1809 - 1888)

Hem destacat dintre l'actuació dels enginyers, mestres d'obres, paletes i agrimensors, en les construccions del XIX, la tasca dels arquitectes, que després del lapsus que suposa la guerra del francès, reprenen la iniciativa protoneoclàssica truncada.¹

D'ells podem citar a: Bru Barnoya Xiberta (1809-1888), Martí Sureda Deulovol (1822-1890), Manuel Almeda Esteva (1848-1938), Francesc de A. Garcia Corrons (184-1882), Martí Sureda Vila (1866-1907), Jaume Torrent, Francesc-Xavier Puig i Narcís Boadella, que treballaren a la ciutat de Girona; Josep Oriol Bernardet (1811-1860), Josep Roca Bros (1828-1877) i Josep Azemar Pont (?-1914) a Figueres; el general Guitart a Sant Feliu de Guíxols; Honori Bosch a La Bisbal i Pere Serra Bosch a Santa Coloma de Farners i Girona, com arquitecte d'hisenda.

D'altres nascuts a la província, com Camil Oliveras Gensana, de Figueres (1840-1898), Joaquim Bassegoda Amigó, de Girona i Ramon Tenas Hostench, d'Olot (?-1883), marxaren a treballar a Barcelona, Santander, Toledo i Madrid.

Finalment hem de parlar dels arquitectes forans, que ocasionalment realitzaren obres a la província tals com: Elies Rogent, autor de la restauració dels monestirs de Ripoll i Camprodon, en col·laboració amb Francesc de Paula Vidar Serrallach; Joan Martorell, autor de l'església parroquial de Port-Bou; Josep Oriol Mestres, autor

¹ Vide: JAUME FÀBREGA I COLOM i MONTSERRAT MOLI i FRIGOLA, *Artistes gironins*, Girona, D. C. P., 1974, p. 21-27, 51-55 i 61-81; i a la meua tesi doctoral: *La desamortización en la provincia de Gerona (1835-1854)*, Barcelona, Universidad Autónoma, Facultad de Letras, 1975, especialment el capítol V.

del Museu d'Art Modern d'Olot i de diversos panteons al cementiri de Girona; Eugeni Campllonch Parés, de Vilafranca del Penedés, autor del *Proyecto de Ensanche de la Inmortal Gerona* (1897); Bartomeu Ribó Ferrer, de Barcelona, que treballà en la reforma de les cases consistorials de La Bisbal; Alfred Goltereau, arquitecte francès, autor de «La Gerundense»; Joan Torras Guardiola, de Barcelona, autor del canal del Llobregat; Bonaventura Conill Montobbio, de Barcelona (1846-1896), autor de l'església parroquial de Lloret de Mar, de la façana de l'Ajuntament d'Hostalric i diversos panteons al cementiri de Girona; Fèlix de Azúa i Antoni-Maria Gallissà, de Barcelona, autors de diversos treballs i panteons a Lloret de Mar; Josep Puig Cadafalch, restaurador de l'Ermida de les Alegries de Lloret de Mar, i Narcís Albrador, Josep Simó Fontcuberta, Carles Gauràn, Josep Rosés i Josep Buxareu Gallart, arquitectes de Barcelona, autors de diversos edificis de la ciutat de Girona.

D'ells sobresurt la figura de *Bru Barnoya Xiberta* (1809-1888), arquitecte, d'una família amb gran tradició artística des del segle XVII, fill del fuster-agrimensor i mestre d'obres Lluís Barnoya Matlló; corresponent de la «R. A. de San Fernando», casat amb la hisendada de Figueres Josefa Neyra de Gorgot de Fonsdeviela, progressista que al 1836 forma part de l'Ajuntament, de 1838 a 1841 actua com a arquitecte municipal sense nomenament, càrrec que obté de l'«Academia de San Fernando» el 1841, i en el que roman fins 1847, el 1840 comença els estudis de l'Escola Normal (on obté la qualificació de «notablemente aprovechado»²), al 1843 forma part del govern superior polític de la província de Girona; al 1844, com a secretari del consistori municipal, és nomenat membre de la Comissió Provincial de Monuments i jutge d'impremta fins 1846; per ésser un dels trenta màxims contribuents de la província,³ el 1846 forma societat amb Francesc Xavier Rubalcava i Joan Vila, per a la creació d'un *Gimnasio* «que sirva de educación preparatoria para todas las carreras» (amb el que es demostra una vegada més la seva polifacètica formació); el 1847 és nomenat agrimensor i mestre de l'Escola Normal Superior, càrrec pel que deixa el d'arquitecte municipal,⁴ exercint no obstant particularment fins 1872; actua com a procurador en el

² «Boletín Oficial de la Provincia de Gerona», 9-V-1840.

³ «B. O. P. G.», 19-VII-1845.

⁴ Índice de Títulos, p. 27 i 52 (A. H. M. G.).

Consell de Guerra seguit contra el seu cunyat, Narcís Neyra de Gorgot, acusat d'«infidència» —i que obté ràpidament la seva llibertat (doncs apareix el 1856 com a expedidor de butlles de Girona, però sense dret a utilitzar armes),⁵ en pagar Lluís Barnoya Matlló una caució de 2.000 lliures—;⁶ el 1849 és nomenat director de Camins Veïnals de la Província,⁷ canviant per aquest motiu de domicili, pel que queda vacant el seu càrrec a la Comissió Provincial de Monuments, a la que torna a accedir en 1859-1860, com a director de l'Escola Normal, formant part d'una terna integrada per Jaume Banús, catedràtic de l'Institut i Josep Mollera, diputat provincial;⁸ el 1852 sollicita permís per a regar les seves propietats a Ciurana, el que provoca la protesta de Narcís Galter, hisendat de Barcelona i Miquel Batlle Litis i socis, propietaris de les terres veïnes, que es consideren perjudicats;⁹ el 1876 forma part de la Societat Econòmica d'Amics del País de Girona, i el 1883 apareix a la llista de creditors de «La Gerundense», societat per a la fabricació de paper, per impagament dels projectes realitzats a favor de la mateixa. Autor de manuals de matemàtiques per escoles primàries, entre els que destacaríem *Complemento de aritmética*, *Nociones de álgebra* i *Elementos de Geometría, Dibujo Lineal y Agrimensura*.

Propietari de terres a Ciurana, Perelada i a Girona; de la casa Giberta del barri del Mercadal, conjuntament amb Lluís Dalmau, director del penal municipal, per una herència de 1843;¹⁰ de la casa n.º 532 del carrer del Bern, administrada per Llorenç Font, fuster, i de la n.º 287 del carrer de la Ferreria Vella,¹¹ a béns nacionals compra de 1844 a 1846 una casa al carrer Calderers, n.º 777, i un censal sobre una casa en el Pont de Sant Francesc, per 71.970 rals,¹² i cessió de Lluís Barnoya. Atravessà sens dubte una crisi financera, doncs

⁵ «B. O. P. G.», 26-IX-1856.

⁶ Registre d'Hipoteques de 1847.

⁷ Índice de Títulos, p. 61.

⁸ JOAQUÍN PLA CARGOL, *Comisión Provincial de Monumentos. Un siglo de actuación*, «A. I. E. G.», 1948-1950, vol. III-V.

⁹ «B. O. P. G.», 25-X-1852.

¹⁰ Registre d'Hipoteques de 1843.

¹¹ Catastre de Girona de 1840, p. 326.

¹² Manuals notariais d'hisenda de Josep-Maria Salamó, Ramon Viñas Graugés i Narcís Grau Mercader.

el 1850 posa en venda la Casa Barnoya del carrer Montserrat, conjuntament amb dos-cents volums de la biblioteca, a una meitat del seu valor;¹³ el 1855, una casa en el n.º 22 del carrer Calderers, pròpia d'Isidre Barnoya,¹⁴ i el 1856 un mas a Perelada, propi de Lluís López Neyra de Gorgot, valorat en 224.000 rals.¹⁵

Hem intentat a continuació establir una cronologia de la seva tasca arquitectònica, de la que sobresurt la urbanització del carrer del Progrés i voltants i el projecte de plaça porticada de Sant Francesc, que el converteixen, junt amb Martí Sureda Deulovol, en els màxims representants a la nostra ciutat de l'arquitectura neoclàssica.

Els seus col·laboradors foren els mestres d'obres Josep Reinal, Narcís Llach Carbó, Francesc, Joan i Theodor Bartomeu, Jeroni Martí i Joan Oliveras; els fusters Joaquim Jaquet i Narcís Illa i el serraller Josep Bosch,¹⁶. La cronologia és la següent:

1840. Casa Jordà al carrer Nova del Teatre (O).

1941. Convent de Sant Francesc (O).

1842. Casa Vilamalla al carrer Portalnou-Llebra.

Urbanització del carrer del Progrés.

1846: *Projecte del model de les façanes de les cases del carrer del Progrés i Pujada del Pont.*

Projecte de font decorada amb un cap de lleó, de la fàbrica Planas, del carrer Progrés-Indústria.

Projecte del Molí de Dalt i represa de Montfullà per a la societat «La Gerundense» al carrer de la Sèquia i pressupost de 400.580 rals.

Peritació dels molins de Dalt i Baix.

1843. Rectificació del carrer Portalnou.

» » » Pont Major.

Casa Barrera a la Pujada de Sant Feliu (O).

» Baltà al carrer Albareda (O).

» Colomer al carrer de la Barca (O).

¹³ «El Postillón», 8-XI-1950, p. 4.

¹⁴ «B. O. P. G.», 26-XII-1855.

¹⁵ «B. O. P. G.», 18-VIII-1856.

¹⁶ La cronologia d'obres l'hem establert, analitzant els lligalls de «Policia Urbana, Permisos de Obras Particulares» (1731-1900) i els de Obres Municipals del A. H. M. G. Distingim la construcció total de la parcial d'una casa o d'un edifici, posant una (O) al darrera de la casa esmentada, i en cursiva les obres més importants.

- Casa Casademunt al carrer Pont Major (O).
- » Masferrer al carrer Mercaders (O).
 - » de Contreras al carrer Bellaire (O).
 - » López a la Pujada de Sant Feliu-Calderers (O).
 - » Chico al carrer Portalnou (O).
 - » Farigola al carrer Pourrodó (O).
1844. Urbanització del carrer Sant Narcís.
- » » » de la Barca.
 - » » » Pourrodó.
 - » » » Pujada de la Collegiata.
 - » i repartició de solars als damnificats de la plaça de Sant Pere (inundacions de 1843).
- Casa a la plaça de Sant Agustí (O).
- » de Foxà a la Pujada de Sant Feliu (O).
 - » Callis al carrer Portal de la Barca (O).
 - » Diví al carrer de la Pujada de Sant Feliu.
- 1845-1847. *Casa Barnoya a la Pujada de Sant Feliu.*
- Casa Piñero al carrer Pont Major.
- » Illa al carrer de les Ballesteries (O).
 - » Torrent al carrer Pont Major.
 - » Masferrer al carrer Mercaders (O).
 - » Fàbrega al carrer Angelet.
 - » Sararols al carrer Mercaders (O).
- Fàbrica Capmany al carrer Mercaders (O).
- » «Lefebre i Cia.» a la Pujada de la Mercè.
- Projecte de fàbrica Planas al carrer Progrés.*
1846. Casa Geli al carrer Calderers (O).
1847. » Mercader al carrer Abeuradors (O).
- » Llach al carrer Mercaders.
 - » Castelló al carrer Teatre-Talarn.
 - » Baltà al carrer Albareda (O).
1848. Urbanització del carreró de la Bruixa i casa Barnoya.
- Casa Antiga a la plaça de l'Oli-Pujada del Rei Martí (O).
- » Torrent a la Travesia de l'Auriga.
 - » Prunell a la plaça del Molí (O).
 - » de Prat Camps al carrer de l'Argenteria.
 - » Míret a la Pujada de Sant Domènec.
1849. Urbanització del carrer Ciutadans.
- » » » Ferreries Velles.

- Urbanització del carrer de l'Arc.
 » » » de la Neu.
 » » » de la plaça de Sant Feliu.
 Casa Gónzalez al carrer Ferreries Velles-plaça de la Constitució (O).
 Casa Dalmau al carrer Bellaire (O).
 » Muxach al carrer de Sant Francesc.
 » Juñé al carrer Sant Francesc-Isabel II.
 » Pou a la placeta de Sant Feliu.
 » Vidal de Gruart a la Pujada de Sant Feliu (O).
 » Petit al carrer de la Barca (O).
 » Bosqui al carrer de la Pujada de la Catedral (O).
 1868: Convent de Beates al carrer del Bern (O).
 1851. Casa Escarrà al carrer de la Sabateria Vella.
 1852. » Marcillach al carrer Ferreries Velles.
 1856. » Barnoya al carrer Sant Francesc (O).
 1858. » Marqués a la Pujada de la Catedral (O).
 1860. » Buch al carrer Progrés (O).
 » Udina al carrer Nova del Teatre.
 1863: Casa Puig al carrer Pavo-Sant Francesc.
 Casa al n.º 17 a la plaça de la Independència.
 1861. *Projecte de plaça porticada de Sant Francesc.*
 Urbanització del solar de l'Hospital Militar.
 Casa Costa a la Pujada de la Mercè.
 » Coll al carrer de Pedret.
 » Pujol i Santo al carrer de l'Argenteria.
 1872: Casa Ibran a la plaça de Sant Francesc i antic solar de l'Hospital Militar.
 Casa-rectoral de la parròquia de Sant Feliu.
 » Quet al carrer Travesia de l'Auriga.
 » Riera al carrer de Santa Llúcia (O).
 1861. Casa Teixidor al carrer de les Ballesteries.
 » Suñer » » » » »
 » de l'ermità a la Pujada de Sant Feliu (O).
 » Figueres al carrer de la Travessia del Teatre.
 1862. 1870: Casa Barnoya al carrer Minali (O).
 Casa Ramió a la plaça de Sant Francesc.
 » Pérez al carrer de la Indústria.
 » Oliveras a la plaça del Molí (O).

- Fàbrica «Barrau i Cia.» al carrer de la Indústria.
1863. Urbanització de la Pujada del Rei Martí i zona del Seminari.
Escola de pàrvuls a la Pujada de Sant Domènec, a sobre de la sala de ball de «L'Odeon».
- Casa Casademont al carrer Progrés.
- » de Vilagayà de Delàs al carrer del Progrés.
 - » Vila al carrer Calderers.
 - » Espelt » »
1864. *Projecte de les cases de la plaça de Sant Francesc.*
Relació de les infraccions comeses en la construcció de les cases de la plaça de la Independència, projecte de Martí Surenda Deulovol.
- Casa Franquesa al carrer de l'Hospici.
- » Torras a la plaça de Sant Josep.
 - » al n.º 11 del carrer Ferreries Velles.
 - » Esteban a la plaça de Sant Francesc-Sala (O).
 - » Oliu al carrer de les Ballesteries (O).
 - » Adroher al carrer Sabateria Vella-placeta de la Presó (O).
1865. » Detrell a la Pujada del Rei Martí (O).
- » Camplà al carrer del Bern.
 - » Vila a la Pujada del Rei Martí (O).
 - » Masaguer al carrer Portal de la Barca (O).
 - » Soler al carrer Pavo (O).
 - » Garriga al carrer de l'Argenteria (O).
1866. » Espelt al carrer Ferreries Velles.
- » Eulària al carrer del Pavo (O).
1867. » Casadevall al carrer de la Sabateria Vella-Donas.
- » Ferrer al carrer de la Llebra (O).
 - » Barrasetas al carrer Sacsimort (O).
1867. 1869: Casa Llosas-Balmes al carrer Mercaders-Ferreries Velles.
1868. Fàbrica de fideus Romaní al carrer Besadó.
- Casa Suñé al carrer Pujada de Sant Domènec (O).
- » Font al carrer Mora (O).

MONTSERRAT MOLI I FRIGOLA

Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears, delegació de Girona.